

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 17.10.2005 62. vuosikerta Numero 3 Sivu 12

Jalostuksella talvenkestäviä omenalajikkeita

Risto Tahvonen, Hilma Kinnanen ja Arto Ylämäki, MTT

Omenapuiden jalostustyötä on tehty jo vuodesta 1960 alkaen. Jalostuksen yhteydessä on kertynyt runsaasti tietoa myös omenalajikkeiden talvenkestävyydestä. MTT:n puutarhatuotannon reilun 40 vuoden jalostusaineistosta on nyt tehty yhteenvedot uusien lajikkeiden talvehtimisestä. Talvenkestävien lajikkeiden kehittäminen onkin ollut eräs jalostuksen tärkeimmistä tavoitteista.

Risto Tahvonen

Heta-omenoita aamukasteessa. Myöhäinen syysomena Heta on niin maultaan, ulkonäöltään kuin talvenkestävyydeltäänkin erinomainen lajike.

Vuoden 2002 harvinaisen ankarasti ja nopeasti alkanut talvi pelästytti omenanviljelijät miettimään kysymystä omenapuiden talvenkestävyydestä. Useilla olivat muistissa ankarat pakkastalvet 1955–56, 1965–66 ja 1986–87, jolloin muun muassa Lobo sai pahoja vaurioita. Talvi 2002–03 ei kuitenkaan ollut erityisen kylmä, sen sijaan poikkeuksellisia olivat alkusyksyn ankara kuivuus ja helteet, joita seurasivat äkisti alkaneet pakkaset lokakuussa puiden ollessa vielä tuleentumattomia. Lämpösummaa oli kuitenkin kertynyt tavallista enemmän, mikä viittasi hyvään talvehtimiskuntoon.

Talvi 2002–2003 ei vioittanut omenapuita

Kevättalvella 2003 tehtiin useista lajikkeista oksa- ja silmuhavaintoja, jotka osoittivat hyvää talvehtimistä. Kevään kukinta ja puiden kasvuun lähtö osoittivat samaa. Ainoastaan sellaisissa ulkomaisissa 1990-luvulla viljelyyn tulleissa nuorissa puissa kuin Summerred, Julyred ja Discovery oli talvivaurioita niin MTT:n puutarhatuotannossa Piikkiössä kuin ammattiviljelmilläänkin. Edellä mainittujen ulkomaisten lajikkeiden kanssa samaan aikaan, keväällä 2002, istutettiin tarhaan uudet lajikkeet Petteri, Jättimelba, Tobias, Talvikaneli ja Talvikki. Ne talvehtivat vaurioitta niin MTT1- kuin YP-perusrungoillakin. Samoin vioittumattomina talvehtivat neljävuotiaat kääpiöivälle perusrungolle vartetut Vuokko, Pekka, Heta, Sandra, Konsta, Juuso ja Tobias. Edes niiden kukkasilmut eivät vaurioituneet.

Vuoden 1987 pakkaset kova koettelemus

Ankarin koettelemus omenapuiden kannalta on ollut talvikausi 1986–87. Tuona talvena Make- ja Petteri-puut kärsivät pahoin ja osa kuoli kokonaan. Vaurioita oli myös Jaspissa ja Maikissa. Vuokko- ja Jättimelba-lajikkeilla talvenkestävyyteen vaikutti myös perusrunko: A2-perusrungolla kasvaneet puut kuolivat, YP-rungolla kasvaneet sen sijaan talvehtivat hyvin. Juuso ja Talvikki talvehtivat yksivuotisina taimina vaurioitta. Talvikaneli istutettiin kentälle vasta seuraavana vuonna. Kaikista MTT:n nimeämistä lajikkeista vaurioitta selvisivät Pirja, Samo, Sandra, Heta, Konsta, Juuso, Pekka, Tobias ja Talvikki. Tähänastisten havaintojen mukaan näistä kestävin on Pirja, joka on pärjännyt aina Oulua myöden. Se on myös näistä lajikkeista ainoa, joka ehtii kypsyä niin pohjoisessa, sillä sen kypsymiseen tarvitsema lämpösumma on vain 970.

Jalostuksessa tavoitteena myös talvenkestävyys

Jalostusaineistoa luotaessa oli tavoitteena laadukkaan omenan lisäksi erityisesti talvenkestävyys. Aineisto istutettiin kentälle siementaimina. Jatkoon ei tietenkään hyväksytty yksilöä, joka ei selvinnyt kunnolla talvesta. Jalostusaineistoa istutettiin myös Hämeen koasemalle Pälkäneelle havainnoitavaksi. Nimetyistä lajikkeista sinne oli istutettu ja siellä selvisivät talvesta 1986–87 Pirja, Maikki, Samo, Make, Jaspia, Juuso, Konsta, Vuokko, Pekka, Tobias ja Talvikaneli.

Uusista lajikkeista on siis talvehtimisen suhteen kokemuksia pitkältä ajalta. Talvehtimisvaurioiden riski on toki aina olemassa. Kovina pakkastalvina on vaurioita ollut vanhoissa kestävinä pidetyissä lajikkeissakin, kuten Lobossa, Valkeassa kuulaassa, Atlaksessa ja Melbassa. Talvi 2002–03 osoitti, että vaurioita saattaa tulla myös uusiin, 90-luvulla viljelyyn tulleisiin lajikkeisiin kuten Summerred, Julyred ja Discover.

Lämpösumma ratkaisee viljelyvyöhykkeen

Meillä on käytössä sekä vanhoissa että uusissa lajikkeissa hyvinkin talvenkestäviä lajikkeita, mutta talvenkestävyys on vasta toinen perustekijä viljelyvyöhykkeen valinnassa. Hedelmien kypsyminen edellyttää tiettyä lämpösummaa, joten kestävimmätkin talvilajikkeet, niin vanhat kuin uudet, on viljeltävä lämpösummia vastaavissa oloissa. Talvea hyvin kestävät lajikkeet, kuten Talvikaneli, Tobias ja Talvikki, voisivat säilyä hengissä Tikkakosken viimassa, mutta sato ei ennättäisi siellä kypsyä kuin parhaina kesinä.

Lajike Talvenkestävyysarvio 1–3

Petteri	1
Jaspi	2
Jättimelba	2
Maikki	2
Vuokko	2
Heta	3
Juuso	3
Konsta	3
Pekka	3
Pirja	3
Samo	3
Sandra	3
Talvikaneli	3
Talvikki	3
Tobias	3

Uusien omenalajikkeiden talvehtiminen Piikkiössä 1962–2003. Talvenkestävyysarvio: 1 = jokseenkin arka, 2 = jokseenkin kestävä, vaurioita poikkeuksellisen ankarina talvina, 3 = kestävä, kestänyt myös poikkeuksellisen ankarina talvina.

Yrjö Tuunanen / MTT:n arkisto

Sandra on yksi MTT:n nimeämistä omenalajikkeista, jonka talvenkestävyys on osoittautunut erinomaiseksi.

Lisätietoja:
risto.tahvonen@mtt.fi
puh. (02) 4772 201